

KRANJČEVIĆ

KRANJČEVIĆ

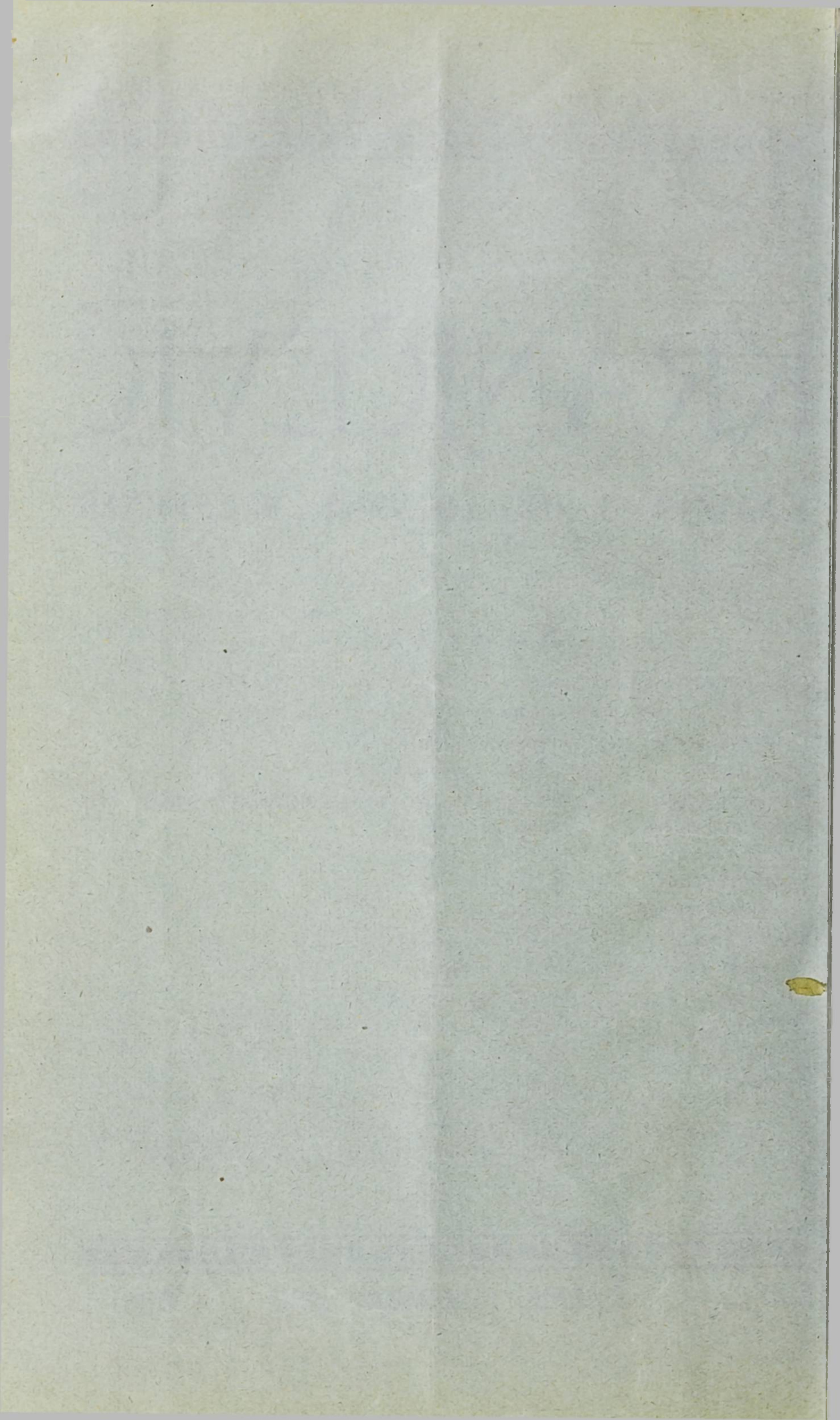
KNJIŽEVNI OMLADINSKI MJESEČNIK

S a d r ž a j

<i>Dragoljub K. Nikolajević:</i>	Khat
<i>V. L.:</i>	Smetlari
<i>Vladimir Popović:</i>	Lirika Miroslava Krleže
<i>Srećko Diana:</i>	Noć bez snova u traženju
<i>Branko M. Šteta:</i>	Život i Strast - Bez nade - Rastanak - Sumrak - Želja
<i>Dragić R. Vesković:</i>	Bolno zaridanje
<i>Dalibor Vučica:</i>	Na fronti u tuđini
<i>Vladimir Popović:</i>	Pogreb u snu života
<i>Dragić R. Vesković:</i>	Poslanica
<i>Smiljka Šarić:</i>	Pjesma mjesecu
<i>Branko M. Šteta:</i>	Robova ljubav
<i>Srećko Diana:</i>	Mi i sjenke u prelazu
<i>Melko Erak:</i>	Fridrich Nietzsche i moderni duh
<i>Vladimir Popović:</i>	Časovi životnog uništenja
<i>M. M. Ivčić:</i>	Misli
<i>V.L.:</i>	

P R E G L E D

Ur.: Izložba akademskog slikara g. Ž. Stojsavljevića

KRANJČEVIĆ

KNJIŽEVNI OMLADINSKI MJESEČNIK

GODINA I.

ŠIBENIK, NOVEMBAR 1930.

BROJ 1.

KHAT †)

*Paome vitke u sjeni pred hramom silnog Amona
Preljepa sanjari Hont-sen, rodom iz prastarog Ona:
Oči joj, vlažne od čežnje i silne ljubavi strasti,
Gledaju negdje daleko ; —
Pod tankim svilenim šalom prelesne dršću joj grudi.
— — — — — Ptica sa grane je budi. —
Karminske usne se miču, kao na poljubac slasti. —
Do nje sveštenik je kleko.*

*Hont-sen mu ručicu pruži: — oblina strastvena sinu,
Prsti se zasjaše meki nalični ružinom krinu.
Sveštenik pade do nogu, miomir pūti ga ōpi, —
I, ruku pogledav, reče: —
„Tvoj je Faraon ko pijesak, što se u rukama mrvī,
„Žilam u njegovim starim nema već plamene krvi,
„Života njegova snagu već davno užitak pōpi, —
„Ko voda tiho sad teče...*

*„Iz tvoga dlana još čitam: tebi još ljubavi treba: —
„Usne to kazuju tvoje i lice ljepše od neba
— — — — —
„Strastveni očiju plamen.*

*) staroegipatski znači: tijelo

„Slušaj! kad Shotis se nadje u zviježdju ljutoga lava :
„Astarte, boginje silne, slavi se velika slava.

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
„Mnoge će žene tu doći, nuditi svoje ljepote,
„Boginji prinoseć žrtvu.
„Tog dana pravo je tvoje: da ljubiš ludo i strasno,
„Grliš grčevito, silno, cjelivaš slatko i glasno
„Draži da darivaš svoje bezmjerno slatke toplote — —
„Makar te našli i mrtvu!“

Sveštenik reče i grcnu. Omamljen pade na pijesak,
Nozdrve drhtnuše tanke, u oku požude bljesak —

— — — — — — — — — —
Raskošni ležaše draži ljubavlju pijane žene ;
Pròsu se miris od pàti ; žrecu se stisnuše zjene - - - -
Desno je Horovo oko gledalo kraljicu dragu
Draškajuć tanke joj vjedje.

A tamo negdje daleko sunce gdje žestoko peče :
Faraon spokojno stade i roblju umorno reče :
„Zidajte tu piramidu, krešite kamenje žurno,
„Da legnem, jer mi je zima!
„Ljubav je samo užitak, život je tek oplodjenje ;
„Uz moje skrhanu tijelo bršljan se samrti penje ;
„Srcem mi valovi krvi ko prije ne jure burno — —
„Nek ljubi pravo ko ima!“

DRAGOLJUB K. NIKOLAJEVIČ.

SMETLARI

Bilo je to u jednom smradnom provincijalnom gradu. Stanovali smo u malenoj, trošnoj kući, u nekoj mračnoj i prašnoj ulici. Sunca ni otkuda. Nikad ga nismo vidali. A trebalo nam je, trebalo... Volili smo ga. Čeznuli za njim. Ali sunce daleko, a mi maleni, neznatni, neopaženi. Bili smo u tami koja je uvijek trajala, u jednoj vječitoy noći, bez mjeseca i zvijezda. Tu je bila naša kuća bijede, tame, bola... Zaboravljeni, napušteni i od ljudi, i od sunca, i od boga. Bili smo sami, posve sami. Tako smo još dublje i teže osjećali svu bijedu i zlo našega života. Osjećali smo duboko na svojoj krvi, na svojoj duši, na svemu sebe, našega krvnika — život. On nas nije mazio — naš očuh! Mlatio je kruto, nemilosrdno. Dugo je to trajalo, vječno dugo, ta golgota, taj krvavi, mučni, križni put. Vaspitao nas je on — naš strogi učitelj, veliki učitelj. Učili smo i shvaćali njegove teške, najteže lekcije... Pripravljali smo se za nešto više, čovječnije, socijalnije.. A to može samo život patnje, bijede, bola... Duga je to i velika knjiga života u patnji. Velik je njen sadržaj, njena smisao, njen moral. Teški su to dani, dugi kao gladne godine, crni kao guste magle i tamne noći, dosadni ko stare knjige, žalosni i bolni kao samrti dragih, strašni kao sam život, život bijednika... Otrgnuću samo jednu stranicu iz velike knjige Patnje Života, prolili smo jednu suzu iz dubokog pehara gorkih suza — — —

Nalazio sam se na oknu svoje grobnice, svoje žalosne i bijedne kućice. Okolo naokolo grobnica uz grobnicu. Pusto, drevno groblje jednoga mrtvog života, jednoga živog mrtvila. Sve čadavo, sivo, crno, nečisto... kao da je prošlost sazдала... Tu i tamo proviruju kosturi mrtvacа sa živim dušama sa poluugaslim životom. Kosturnica... Obični prizori, sa običnim licima — drame našeg života. Na drugoj strani naše svagdanje pozornice, dolje na ulici: smetlari vuku kola puna otpadaka i smrada. Zaudara po truležu, izmetinama. Atmosfera se zasićuje novim količinama nečistog vazduha. Smetlari marljivo vrše svoju ulogu: metu ulice, kupe nečist, pune kola... Čini se da je čitav ovaj svijet jedno veliko glumište sa puno glumaca. Samo što su mnogima i mnogima uloge odveć teške, niske, nezahvalne... Uz smetlarska kola pride neka služavka sa vjedarcem na glavi. Iskrene ga. Stara smetlarka svojim slabini, nemoćnim rukama savjesno poravna otpatke. Savjesno je

izraz koji se pri takom radu ne upotrebljava. Ne, jer je tu ima Ali je ona svaka druga riječ na mjestu gdje je živa zakopana, udavljena, mrtva. Biti savjestan znači patiti se, biti nesretan svog cijelog vijeka, biti gladan i žedan, mrzak i prezren ko zadnje pseto.

Međutim, smetlarka javi svojoj drugarici, jednom živom skeletu: „Ima ovdje dobre hrane. Gle, skupimo!“ Opet obična slika. Meni je bilo teško pri duši gledati te svagdanje, preobične prizore koji su ipak vrlo žalosni, bolni, tragični. Oh, kako je bolno ono što je obično i svagdašnje zlo! Svoju žalost i bol sam dijelio sa žalošću i bolom one služavke koja je sve to očima i dušom pratila. Ona je samilosno i ponizno gledala te stare smetlarke. Duša joj se rosila u suzama, srce kidalo u jednom teškom bolu. Ta i ona je pastorče sudbine i čedo bijednika! Pitala se je: „Zašto tu hranu, dok je još bila zdrava i čista ne htjede njen gospodar udijeliti prosjacima?“ To nije shvaćala, i to nije mogla shvatiti! Nema zlobe u dušama bijednika! Niz lice joj se spusti jedna, i još jedna i čitava kiša krupnih suza. I suze, iz duše prolivene, obol su, milostinja, blago. Ona ih je udijelila, najveću svoju milostinju — njima bijednicima. Sveta je to voda, najsvetija voda, što kaplje iz duše i srdaca dobrih ljudi za otkup pravde.. Ja sam bio duboko dirnut, svladan. Moja duša je osjećala prama tim bijednicima veliko saučešće, bol, udivljenje.. Duša je moja plakala, nijemo plakala. Meni je bilo neiskazano teško. Ah, ja ne mogu pojmiti da na svijetu ima ljudi koji to isto nebi osjećali. Ali, ovo su puste riječi, a duša se nemože prenijeti, ona se ne može napisati. Ne, ja sam nemoćan zato!..

Te scene na ulici je promatrao i neki stranac. Spoljašnjost je odavala čovjeka bogata. Bio je okrugla, trbušasta, purgerska figura. Njemu, kao da je cio svijet u trbuhu! Stranac se maši svoje debele lisnice. I po nekom izvanrednom nadahnuću farizeja i silnika izvadi nekoliko dinara, pa ih daje smetlarima. Jer, bogataš kada dava milostinju, dava je tako teško kao da je vadi iz duše. Ta nije li on u svoju lisnicu zakopao i svoju dušu. Ne smatra li on svoj novčani obol kao dobročinstvo svoga srca i duše! Nema na svijetu ništa gdnije od čovjeka koji bi novcima htio zamijeniti dobrotu duše..

Oni mu se zahvale, ne baš toplo, kao da su pročitali dušu carinika. Nitko ne može tako duboko i fino osjetiti ple-

menitost i dobrotu ljudi kao sirotinja. Tako ni prezir, ni zloća ne može proći pokraj njih, a da je oni ne osjete. Nitko pak ne može doživjeti veće zahvalnosti od zahvalnosti bijednika, a ni veće kletve od kletve bijednika.

Stranac je zahtijevao da se pribrana hrana baci u kola s ostalim smradnim otpacima.

Ali jedan starac smetlar, dobar poznavalac duša i srdaca ljudskih, reče mu: „Ima nas sirotinje još mnogo, ima i naše nemoćne djece, i naših nezaposlenih drugova. Evo vama vaš novac. Naš se život ne sastoji iz jednoga obroka ili jednoga dana. Duga je patnja u našem životu, dug je život u našoj patnji. Vama novac i sreća — nama bijeda i žalost. Svaki neka nosi prćiju namijenjenu od sudbine“ !

Bogataš je na ovaj smetlarev ispad bio sav bijesan. Policajac koji se nalazio u neposrednoj blizini napravio je epilog tomu.

Toga dana mi prostruji dušom neki daleki osjećaj, kao da onoga dobrog starca smetlara nikad više neću vidjeti. Bilo mi je vrlo teško i tjeskobno u srcu. I doista: srce se ne vara, moje slutnje su realnost moje duše..

Iza nekog vremena prolazeći gradom susretnem sprovod bez popa i križa. U prvi mah promislih: veliki grijешnik bez pokajanja grijeha! Ali, u srcu me stegne bol, zuba mi trgne na oko i sklizne niz lice — vidim dobre smetlare, prijatelje moga dragog starca...

Pridružim se njima prateći sprovod te dobre duše do zapuštenog groblja za siročad...

V. L.

LIRIKA MIROSLAVA KRLEŽE

Za vreme one besne ratne oluje i krvavoga četirigodišnjeg ognja koji je upalio gotovo čitavu kuglu, i kada se od svih ljudi na zemlji tražilo da silom izuče i propisno vrše jednu te istu karijeru — klanje, i kada se čoveku činilo da u samomu sebi oseća opasnog protivnika i ubicu, u tako jezivom iščekivanju Nečega, što ima doći, pomolila se je tada, na još dosta bednoj pozornici naše književnosti neobično intezivna figura Miroslava Krleže. Da, Miroslava Krleže, jer posle buntovno pesimističnih pesama jednog Kranjčevića i krvavo uzvitlanih i mladički razbludnih poema jednog Kamova, nje-

gova pojava znači dolazak i intezitet neočekivano novog u našu teško zagušljivu duhovnu atmosferu koja je još uvek bolećivo stenjala pod nesnošljivim ranama tradicija kao tužno ukopani les sterilnog književnoga devetnaestog veka. Ona znači revolt i pobunu, revoluciju znači na sve ropsko, ništavo, smradno, kaljavo, što se je kroz dugi niz tamnih godina taložilo u našim kulturnim močvarama. Njegova pojava znači posve-mašnje uzdignuće ka Novome Čoveku — Čoveku sutrašnjega i budućeg čovečanstva...

Prvu fazu literarnih produkcija Krležinih karakteriše lirika. Lirika spontana, životna, nervozna lirika, emancipovana sviju mogućnosti ugledanja i epigonizma u sve dotadanje naše pesnike. Lirika koja vehementno ruši okovane tamnice ukalupljenih normi poetike grabeći slobodne, široke, kao poplava razlivene Whitmanovske poljane stiha da njima izrazi sva svoja dinamična životna gibanja, sve svoje psihičke vibracije. Ona neće da bude truba konvencionalnosti romantičarskih pesnika: ljubavi i domovine. Nije ona razapeta robinja mrtve i bezživotne sredine u kojoj pesnik živi. Nije vezana za izvesno vreme, decenij jedan, dva i više njih. Lirika je to širokih horizonata, gde ljubav nema granica, a domovina joj je čitava zemlja. Ona je svečovečanska, kozmopolitska. Lirika beskonačne Ljubavi Života...

Simfonije su Hamsunovski bogata, veličanstvena, muzička poema mesiji sveživota: Suncu. Da, velika je ljubav Krležina za bednike, život bednika. I on im upire pogled, u tu najveću aureolu kozmičkog sveta koja svima na zemlji pravedno deli sokove svojih žila. Simfonije nas unose u novi svet pesničkoga stvaranja. Iz njih plameno biju radosni, ustreptali, kliktavi zvukovi sunčanih poema kao i očajni krikovi zapomaganja robijaševa da se nekud iziđe iz crnih vizija laži, maskiranog bluda i gradske perverzije, jednom zauvek da se iziđe, na poljane novog, višega, svestranijeg života, okupanog ognjenim trakovima sunčane ploče:

O, da sam daleko od ovog prokletog grada!

Negdje u Transi!

U vječnosti modrih eona,

Gdje linije svinute nisu

U čudni martirij kruga,

Gdje na sunčanom vrsu
Bog pleše, — ples nebeskih dŭgâ.

— — — — —
— — — — —

Pred nama isto tako usplahireno lete i rastrgane lirske minijature velegradskoga mizernog života: patnika, neurastenika, bohema, pijanica, beskućnika, čitav jedan svet poklanih, promašenih, razbitih i polupanih ideja. A usred te prljave kolotečine svakodnevnoga zbivanja udara srce Velikog Života, u neprekidno brzim i snažnim kucajima...

Krleža je svet svojih sublimiranih humanih ideala emanirao kroz dušu novoga čoveka — čoveka „poganina“. I taj novi čovek dvadesetog veka nije i neće da bude kakva bleđa, bolećiva, romantičarska duša i poklonik gospodina boga koji tupim, obezumljenim i ropski poniznim hodom, svojih od fanatizma i straha ukleštenih zglobova, obija pragove crkvenih portala. Gest gađenja, prezira, ironije — na celu tu beđnu rekvizitu — zahvatio je njegovu dušu kao vihor, i on buntovnim kričećim, protestujućim glasom traži izlaz iz dotadanjega portekta reda i stvari...

Ovo što se je sada kazalo o Sinfonijama Miroslava Krleže to isto gotovo vredi i za njegovu simfoničnu pesmu Pan (a možda i za čelu njegovu poeziju koju još jedino karakteriše nekoliko novih, sretno pogodjenih motiva u varijantama. Ne mislim kontrasta u ideji!). Slika jesenjeg štimunga jedini je motiv koga pesnik u Panu obrađuje. Priroda je dana na neposredniji način, intimnije je protkana osećajima pesnikove duše. Krleža ne gleda jesen kroz crnu i bolesnu prizmu kao svi naši lirici gotovo do njega. Njegova je jesen sva u štimungu bogate nasmejane muzike neokrunjenog boga prirode — Pana koji je oličenje dionizijskog kulta života. I dok u simfonijama turobno brujanje crkvenih rekvijema čoveku „poganinu“ postaje pesmom dosade i besmisla, to isto Panu narušava i kvari harmoniju u prirodi, i zato u duševnoj borbi protiv svega toga i završava sve njegovom pobedom:

O, to sunčani Pan je, u bijeloj ekstazi danas
Nadpjevao krvavu pjesmu Boga!

Krvava epopeja Rata sa njegovom lažnom i besmislenom ideologijom koja, mesto da je putove vodila konačnome rešenju sviju socijalnih problema celokupnoga čovečanstva — što to i nije mogla, jer je i cilj njenih nastojanja bio sasma dru-

gačijih smerova, — pohotno je grabila za još novijim, crnijim, profinjenijim podvigama nepravde i laži, i ona je, bez sumnje, izorala pesnikovu dušu u duboke brazde razočaranja. Otuda sva poznija dela njegove poezije nose teški pečat socijalnog ogorčenja i bunta. On sada peva lično o sebi. Crna, mamurna nit sopstvenih patnji i muka provlači se kroz njegove pesme (Lirika) kao žilama iskapljena čaša otrova. Svakodnevni pakao ljudskoga života u svojoj luđačkoj vrtnji oko jedne te iste tačke utiskuje mu u dušu sve novije, gorčije i prokletije slike životnoga iskustva. On ga bije, guši i peče kao oganj. No preliveni kalež golgotskog strpljenja nije mogao a da se ne pretoči u Bol, u Bol koji ne vodi konačnome uništenju svega, već iz njega Ničeanski intenzivno raste obnovljena vera u Onoga komu je on dao najviše sebe:

I sada u noći plačem nad sobom u samoći,
i plačem nad svima i pevam Čoveku pesme.
Ja verujem u Čoveka.

Da, Krleža je jedan od onih pesnika koji je poput Kranjčevića (kako sam reče za njega) „pevao robu patniku kao bratu i bludnici kao sestri...“

Za celo pesničko lirsko delo Miroslava Krleže moglo bi se kazati da je prožeto jednom jedinom mišlju, jednom jedinom idejom — idejom težnje ka novome životu, ili bolje idejom težnje ka uzdignuću čoveka na njegovo pravo mesto, mesto pripadajuće mu i dostojno svih ljudi na zemlji. On, dakle nije idejno kontrastan, kako to vele za Kranjčevića (premda nije ni on baš toliko koliko se viče). Ponavljanje to je bitna, esencijalna crta koja ilustrira ličnost Miroslava Krleže u prosequ cele njegove poezije. I ta poezija retko kada dolazi iz jakih, bogatih, unutarnjih, psiholoških poriva i emocija, pa da bi one onda jednim čestitim izrazom našle svoje mesto gde treba (kao poezija Siniše Kordića). Ona je bogata prama vani. Ona jakim izrazima — u fragmentima — riše vanjski, spoljašnji život. Dakle njegova umetnost i njegova poezija — kako to tačno primećuje g. Kordić — nosi bogatstvo spoljašnjeg života. Dok kroza nju kao muzika udara i pleše bogato i šumno more Krležina rečnika...

VLADIMIR POPOVIĆ.

NOĆ BEZ SNOVA U TRAŽENJU

*Pokretom očiju tražim tišinu,
mrak mi stiska hladnu ruku
tražeći da misao bude u pokretu.*

*Uzalud tražim izgubljena smirenja ; —
doći ću noćas djevojko da Te molim
za ljubav Tvoju.*

*Biti ću dobar za jedan dan,
a kad otkrijem laž u očima Tvojim
ili obratno,
— jer srce je ljudsko nemirno —
znati ću da je san laž,
i da je ljubav naša prolazna.*

*Na zidu ću gledati sliku mladosti
gdje visi u zlatnoj rami.
U kutu ću čutiti zbijene radosti
kao da smo mi dvoje u sobi sami.*

*Glas moj biti će čudan zvuk,
jer tražit ću djevojko toplotu Tvojih prsiju
koje slatko na dušecima snivaju
u mojoj dalekoj sreći.*

*Kako se u duši nešto čudna kreće,
u srce zaigra kao bijelo janje u proljeće,
jer u očima od boll suza se blista.*

*Uzalud pokretom očiju tražim tišinu,
jer vri krv i bije srce
za bol dobivenu.*

SREĆKO DIANA.

ŽIVOT I STRAST

Kroz tišinu vasiona vijugaju se bezbrojne staze po kojima šetaju Život i Strast. Hiljade uzdisaja mladosti drhte u u srebrno žutom vazduhu i nestaju u vasioni...

Sve blista. Blijedi osmeh mjeseca baca svoju sjenku sa blistavo plavog neba, život teče kao mutna rijeka, a strast sve tiše u ekstazi nestaje....

BEZ NADE

Umukla je gradska vreva... Opća bijeda pružila je svoje nemilosrdne ruke i zlokobno kosi... Nema sunca da osvijetli teški jad, da probudi ugašene nade...

U trošnoj sobici sjedi blijeda, mlada žena pred krevetom bolesna djeteta i jeca... Ruke očajno krši, traži nebesku milost; traži zdravlje svome djetetu... Snijeg pada u krupnim pahuljicama kao i suze očajne majke nad mrtvim čedom...

RASTANAK

Dok je voz polazio — nad selom je drhtao proljetni suton. Ti si stajala na prozoru vagona i mahala mi svojom bijelom rukom, noseći sobom radost mojih mladih dana... U daljini sam te još naz'rao, dok ne pade noć — — —

Od tog dana najmiliji mi je proljetni suton u kojem sjećanja na tebe unose u moj život svjetlost i ljepotu... Moje usne šapću tvoje ime i tugu sutona, dok voz monotono prolazi selom...

SUMRAK

Sjedio sam pod sjenkom jedne stare vrbe sa koje je tiho padalo lišće. Suze su kapale na suho i uvelo lišće za prošlim životom, dok je proljetni sumrak lagano padao...

Bolovi i tuga bivali su veći, dok si ti u mirisnom sumraku svirala jednu dirljivu simfoniju...

Plakao sam... — Zašto?

I dok je padalo lišće sa stare vrbe, a kroz mirisni proljetni sumrak razlijevali se akordi sjetne melodije; ja sam očajno plakao l...

ŽELJA

Ljubavi! — poćićemo na svijetle obale rijeke gdje su bašte, jer nas čeka sreća, nov život. Bacićemo zemaljsku slavu, koje nestaje kao lake pjesme, — poćićemo stazom ljubavi koju ne može da prekinę ni smrt.

Ljubavi! — naše želje će se ispuniti, kao i davni snovi mladosti, slavićemo pir u bašti cvijeća i mirisa na obali tihe rijeke, a naša srca zakucaće silnije...

Sarajevo.

BRANKO M. ŠTETA.

БОЛНО ЗАРИДАЊЕ

Не, ни једну реч нећу више ником рећи,
ма срце стезо рукама обема.

Истина може животом потећи,
ја ћутим, јер реч смисла нема.

Доста! Нашто бити лажа или искрен човек?

Данас се нати од речи и суза.

Боље је душу затворити док
и чути скривен живот како грца
но рећи другом истину ил' лаж.

Доста! Срце сам стего рукама обема

да нико незна за његову драж.

Данас је, брате, и истина лаж,
у речима нашим, веруј, смисла нема.

Не, ни једну реч нећу више ником рећи!...

Београд.

ДРАГИЋ Р. ВЕСКОВИЋ

NA FRONTI U TUĐINI

— Golubovi, kuda letite? — upitah na njemačkom jeziku golubove, koji su letjeli povrh razboja. — Zašto se ne ustavite? Nosite l' mi pozdrave od moje mrtve majke!..

Ali golubovi proletješe ne obazirući se na moj vapaj. Čuli su moj glas, ali ništa!..

Zašto?

I opet su prošli, kao da nekoga traže.

— Golubovi, kuda letite? — upitam na hrvatskom jeziku. — Koga tražite?

„Hrvata!“ odgovoriše mi oni.

— Ja sam Hrvat, što hoćete?

„Domovina te zove, vrati se!“ — i odlete dalje, da i druge traže...

Tada sam prvi put, poslije deset godina, progovorio hrvatski!

Zagreb.

DALIBOR VUČICA.

POGREB U SNU ŽIVOTA

*U času noći uzdrhtalom, poznom,
Dok mesec tromo grabi iznad grada,
U snu života, pomućenom, groznom,
Upлаšen zbiljom tragičnoga pada —*

*Umro sam bedno, savršeno prazno,
Udavljen naglo provalama krvi
Sušice jedne — u ponoćje mrazno —
Umr'o sam tako — crkó poput strvi.*

*Nad rakom mojom drhtale su reči
Čoveka bleđog klonulo i tupo,
Da ucviljenom teške rane leči.
I sve je bilo panično i glupo!*

*A mene nema!.. Svršila se gluma
Života palog u čeljusti groba,
Sustalim mozgom usmrćenog uma,
Gde žderu crvi, gnilež, užas i gnjusoba...*

*Ja ležim tako isušen i gadan,
Zapahnut blatom, bolešću i mrakom,
Bez sarkofaga, pod jesenjim zrakom,
U starom platnu umotan i jadan,*

*Osećam jasno u kaljuži ovoj
Svu laž i podlost života što pada.
O, šta ja mogu u tom moru gada?!
O, recite mi, kako stazi novoj*

*Da krenem patnik i okove grunem?!
I ričem grozno. Al' svirepa stega
Sve jače guši. Ja uzalud kunem.
Pečat je groba pritisnó me svega...*

V. POPOVIĆ,

Из „мога дневника“.

ПОСЛАНИЦА

I.

Отпутовала си! Дан румен остао је иза тебе. Још сутра залепршаће над твојом главом први галебови и чућеш музику кристалних таласа. Утопићеш поглед у морско поднебље и бацићеш хиљаду пољубаца дуж плаве пучине. Девојко, врхнућеш, као преплашена птица и здравићеш доуветавање младости и струјање немирне крви...

Па ипак, не заборави на наш град, на комад завичајног неба и прегршт сунца што на косама однесе. Девојко, не заборави на кликтај завичајних зора...

II.

А кад се вратиш, странама нашим жалбено кричаће сенице. На вратницама дочекаће те најдраже руке и кроз мекане косе осетићеш преплетање тананих прстију. Утоњућеш у тиха завичајна сновиња и кроз прозорска окна огледаћеш позно венење. Девојко, зажалићеш што младост нестаје...

Београд.

ДРАГИЋ Р. ВЕСКОВИЋ.

PJESMA MJESECU.....

*Provireš ko iz neke vatrene rake,
Ponosno širiš raskošne zrake;
U nebu te vidim i u dnu rijeke.
Kamo ćeš doprijet?
Kamo i kuda?
To opojno svjetlo ti bacaš svuda.
Čuj, što ti srce moje kaže:
Jednom kada mi tijelo u grob leže,
I kad mi na život
Sumorni sumrak spusti vreže, —
Zasjaj mi raku,
I pjevaj, molim te,
Jer tebe volim
I kada duša mre...*

Z a t o n.

SMILJKA ŠARIĆ.

ROBOVA LJUBAV

I.

Zavičaj nije poznao, slobode nije imao, tužan i očajan provodaše svoj život pod pritiskom zle sudbine, gorko i očajno.

I ako slobode nije imao — koju su mu dali Bogovi, — ipak je njegovo mlado srce, pod prezirom samoga sebe — volilo... Volio je djevojče, jedno lijepo i bajno djevojče, kao ruža, a ponosnu i oholu. Bila je mlada Grkinja, kći njegova gospodara. Njegova ljubav je pod plaštem čežnje rasla silno, a život je tekao tužno i venuo... On je volio slobodnim srcem, i ako slobode nije imao, volio je silom vatre, ali bez odziva. Srce mu goraše u plamenu silne ljubavi, a vulkan njegove bolne duše izbacivao je lavu upropašćenog života, pod snagom ropske poslušnosti.. Plakao je pod bolom neba, grudi su mu jecale pod udarcima tuge, on je oplakivao svoj život suzama očajnika, želio je smrt pod pritiskom ljubavi; sagorijevala ga želja smrti i on je tražio.....

II.

Noć je tiha, zvjezdana, nasmijana. Mjesec je bacao svoje blijedo svjetlo na zaljubljenog roba. Pod raskošnim olimpskim nebom u mirisnom Đulistanu lijepe bašte, bogatog gospodara, čula se čežnja tihe pjesme i izumirala u bajnu noć gubeći se posljednjim akordima..... To je bila pjesma očaja, bilo je jecanje bolne i izgubljene duše zaljubljenog roba.... Himna o izgubljenoj ljubavi.....

Naslonjen na klupu, pod okriljem lisnate narandže, uticajem idilske noći, opijen istočnjačkim mirisom cvijeća, — upravljajući svoju pjesmu na obalu tihoga mora — pjevao je tužno i istiskivao i posljednji trun čežnje, pjevao oproštajnu pjesmu izgubljenoj ljubavi..... Privlačila ga je tišina mora. Svojim crnim - kao noć - očima, čija se svjetlost opirala zvijezdama, - gledao je mjesec, gledao ga tužno i sa uzdahom. Srce mu je jače zakucalo pod pritiskom bola, duša mu se gušila nesretnom ljubavi, a on je mrzio život bez slobode, bez ljubavi!... Srce mu još jednom zadrhta... i on zaplaka posljednji put suzama roba; — grudi mu ponovno osjetiše udar gromova njegove sudbine... pustio je posljednji dah svoga jadnog i nesretnog života----- primiše ga valovi mora u svoj zagrljaj-----

III.

I kada je, sve nestalo, sunce se rađalo blijedo i tužno, a nebo je plakalo rosom bolne ljubavi...

More je šumilo valovima vječnog jada, pjevalo je nad grobom prošlog života — Himnu nesretne ljubavi i života....

Iz Đulistana širi se tiho sladak i blag miris, kao što je bila i njegova ljubav... I kadgod mjesec obasja baštu i more tiho zašumi — čučete meku i tužnu pjesmu, a bijesni vihuri donijeće vam odjek hladne vječnosti... Čučete eho plača i jecanja izgubljene duše, zaljubljenoga roba... more mu pjeva vječno: Himnu nesretne ljubavi!....

Sarajevo.

BRANKO M. ŠTETA.

MI I SJENKE U PRELAZU

*Pregažen jesam,
al sjenke su moje čile i zdrave
i ja ću iz njih da se ponovno radjam.*

*Sada padam umoran
pred licem žene moleći čas utjehe
razorene, sa pogledom njezinim.*

*O, zbogom umorni družo,
putevi se dijele ko žile srčane,
i njoj se ipak mora sa molbom doći.*

*Vjerujem u život
i u sjenke crvene od krvi tople,
jer na brijegu ona mi lepezom bijelom maše.*

*Tajni su njeni pečati,
usne su ih naše u tami primile
za sreću, koja se za nama ludo smiješi.*

*Mi nismo sami na svijetu,
niti je ona za vječnost stvorena ; —
to je plod Evin, što iz sjemena u sjeme plazi.*

*Pregaženi smo družo,
al sjenke su naše čile i zdrave,
iz njih se neko radja, da budemo ko i mi.*

SREĆKO DIANA.

FRIDRICH NIETZSCHE I MODERNI DUH

(Prigodom tridesetgodišnjice smrti).

Filozofija, ma kako se činila apstraktnom, vanvremenskom i najudaljenijim intelektualnim radom od života i čitavog njegovog zamršenog problema zbivanja, u stvari je, možda, njegova najvjernija slika, njegov ekstrat, suština i bit. U jednoj višoj, čisto pojmovnoj i bitnoj formi ona najjače karakteriše taj život zahvatajući ga u njegovoj cjelokupnosti, generališući ga i sintetišući ga u jedan sistem koji označuje sav smisao i cilj tog istog života. I kao što je sam život mnogostruk, šarolik, svestran i neiscrpjiv u svim svojim manifestacijama, a osim toga i pun najvećih kontradikcija, isto tako i različiti filozofski sistemi protivuriječe jedan drugome, imajući svaki od njih uvijek jedan dio istine na svojoj strani. Pored toga, i filozofija kao i sve životne manifestacije ovisna je o svojoj sredini, o vremenu i svim ostalim rekvizitima koje uvjetuje razvitak svega pa i nje. Drugim riječima: i ona je vremenski podvrgnuta životu i mišljenju ljudi u stanovito vrijeme. Ona je samo jedan finiji, savršeniji i puniji odraz nazora i mišljenja svoga vremena.

Eklatantan primjer za to je njemački filozof F. Nietzsche. Poslije racionalističke periode filozofije XVIII. vijeka i pozitivističke filozofije sredinom XIX. vijeka dolazi jaka ličnost Nietzschea da svojim eklektičkim duhom velikog mislioca i pjesnika dade moderni izraz filozofije i da tako svojom izrazitom revolucionarnošću izmijeni iz temelja dotadašnje filozofske nazore i vjerovanja i okrene smjer filozofskog interesa čovjekova ne više na pomalo i preživjele metafizičke spekulacije, već da ga približi životu. S njime filozofija postaje snažno zemaljska, konkretna i životna.

Kao pozadina i podloga takvog Nietzscheovog rezonovanja služio mu je, u prvom redu, sam pozitivistički duh modernog doba, sve veće interesiranje ljudstva za ovozemaljski život, za život rada, napretka i vječitog, neprestanog stvaranja, a koji duh i psihološku izmjenu prouzročio je nagli, veliki napredak tehnike i svih mogućnosti koje ona pruža. Vizija modernog čovječanstva nije više upravljena nebu i prekogrobnom živo-

tu : ona je sva usredotočena ka ovom životu, njegovom što većem usavršavanju, stvaranju i besciljnom kretanju naprijed. S druge strane, izašavši iz Schopenhauerove škole, on je svoju filozofsku zgradu podigao na čisto šopenhauerovskim temeljima. Ta druga jaka komponenta u njegovom radu bila je odsudna za obilježje čitavog duha njegove kulturne važnosti ; s prvom komponentom uticaja sredine i vremena ona je mogla dati tako osebujni, originalni, čudni i kontradiktorni plod — ničeizma.

Pa i sam njegov duševni i misaoni razvitak kreće se tim dvjema pravcima. S početka slijepi i oduševljeni učenik Schopenhauerov potpuno je u duhu njegove ličnosti i ideja, osobito u estetskom pogledu. Ta prva faza i inače je više estetske, umjetničke prirode. Tada on Schopenhauerovu teoriju lijepoga vidi realizovanu kod Wagnera : on je njihov poklonik, obožavatelj i naravno, potpuni romantik. Ali brzo prolazi to njegovo momentalno oduševljenje. Malo pomalo sve više izlazi na površinu sam Nietzsche, sve više iskaču njegove lične note, postaje samostalnijim. Razočara se u Wagneru, Schopenhauera još samo poštuje, a sav njegov interes je sada nauka, pozitivizam i ateizam. Treća, ta najizrazitija i najkarakterističnija perioda njegova rada je sam Nietzsche, onakav kakóvog ga danas imamo. To je sinteza i definitivni Nietzsche. U ovoj periodi Nietzsche spaja i uticaj Schopenhauerov i tekovine moderne nauke i paralelnih filozofskih stagnacija u tom pravcu i sebe u jednu, doduše, kontradiktornu, ali zato genijalnu cjelinu koja je sa svim svojim manama i pogriješcima toliko uticala na moderni duh, svojim okretanjem svih vrijednosti i nazora revolucionisala i prodrmala velikom i pomalo blijedom zgradom gotske, nedostižne metafizike prošlih vjekova.

Kao takav Nietzsche nam izlazi posve osebujan, moderan i revolucionaran. Polazeći od Schopenhauera i njegovog pesimizma, on ga prevazilazi, prelazi preko njega, zadržavši od njega samo jaku podlogu na koju se kasnije nadovezuje njegov *Übermensch*.

Nietzscheu je vječni i jedini problem goli, neposredni život, za njega on radi, njega proučava, iz samog života polazi njegova filozofija da se opet vrati k njemu. Dok život Schopenhauer smatra besmislenim, teškim i tuđim, Nietzsche mu prilazi svom ozbiljnošću jednog Schopenhauera, ali ga ne odbacuje kao on, on ga prima, obožava i nastoji da ga pro-

slijedi kroz nadčovjeka. Dok je za Schopenhauera tragedija konačni smisao i negacija života, Nietzsche u njoj vidi samo snagu, težinu i važnost tog istog života. Bol — to strašilo za pesimizam, za Nietzschea je samo dokaz jedne velike stvarnosti i vrijednosti — za sam život. Kroz bol se manifestuje život, bol je neophodno potrebna za što veći, što širi i viši život. Bol je samo sredstvo kojim se stvara, živi i usavršuje vječni neprolazni i mnogostruki život. (Dubok je njegov bol, zadovoljstvo dublje od boli. Bol govori: prodi! Ali zadovoljstvo svako hoće vječnosti, duboke hoće, duboke vječnosti!“ (Nietzsche)). On zabacuje apolinski tmurni elemenat, on je pobornik dionizijske svijesti i života, života uzvišenog, lirskog i osjećajnog. Prema tome, volja nije više onaj tiranin i despot našeg mizernog života na zemlji, ona je, što više, najveća vrijednost i bitnost čitavog kozmosa i življenja; kult volje je jedina moralna, životna, pozitivna vrijednost. Dosljedno tome, kult individue, ličnosti postaje kod Nietzschea najveći postulat. Nadčovjek je cilj kome treba da teži pojedinac, bez obzira na sve preprijeke, rušeći sve pregrade morala, vjere, društva i tradicije. Odatle mržnja na demokraciju, na socijalizam i masu koji za njega predstavljaju ograničenje i zapijeku ka usavršavanju, uljepšavanju i oplemenjivanju vječnog, silnog i snažnog života kroz individuu.

Prirodno je da je Nietzsche kao takav duboko uticao na razvitak moderne filozofije. Ono bitno, esencijalno i trajno u njegovoj kulturnoj važnosti je pravac kojim je on skrenuo pažnju i interes moderne filozofije. Uporedo s duhom vremena, s razvitkom znanosti i tehnike koje su promijenile gledišta i nazore čovječanstva, pokazao je da je život naša najveća vrijednost, da je samo on dostojan naše pažnje i mišljenja, a konačno da je on jedina prava stvarnost i smisao kome treba da težimo. Odatle, da tako rečem, propagirao je život u njegovoj ljepšoj slici i strani i u jednom pjesničkom zanosu i ljubavi prema njemu ublažio malo onu tako sivu, crnu i negativnu sliku o njemu koju nam je Schopenhauer bio nagovijestio. Velika njegova važnost leži u tome što je prekinuo s preživjelom tradicijom, unio u filozofiju i one životne elemente koji su do tada bili nepoznati, a koji su od velike vrijednosti za što tačnije dostizanje istine. S druge strane, isticanjem bezobzirnog, aristokratskog individualizma postao je jedan od prvih ideologa moderne umjetnosti, a u najnovijoj

filozofiji, svojom osnovnom notom filozofije života udario temelje pragmatizmu u najrazličitijim nijansama (James, Bergson).

Postavlja se pitanje koju važnost još danas ima za nas, Nietzsche u čemu je njegova kulturna vrijednost i baština za nas? Odbacivši sve njegove zablude u obzir dolazi samo njegov osnovni filozofski stav i njegov aristokratski individualizam. Stavljanjem života u centar svake filozofije on se potpuno približio današnjoj dobi, postao je ogorčen i energični rušilac svih stereotipnih, izbljedelih i preživjelih metafizičkih sistema, prekinuo s tradicijom i filozofiju postavio na njezino pravo mjesto — bacio je u neposredni, instiktivni život i time osvježio, napunio kiptećom, vrelom i bujnom krvi života već malokrvne i umirujuće žile tradicionalne, kabinetske filozofije. Time je filozofiju skrenuo na zdravi, pročišćen aristokratski materijalizam koji ide uporedo s razvitkom dijalektičkog materijalizma, premda je, u isto vrijeme, dao impulsa i mnogim subjektivističkim i intuicionističkim pravcima (Bergson).

U drugom slučaju, on je prolazan, manje vrijedan; tu je slijepi fanatik i nesvijesni eksponent svoga grozničavog, krupnokapitalističkog vremena, naravno kroz svijetlu i finu prizmu umjetnosti i filozofije. Naglasivši kult individue, on je time duboko zašao u duh i nazore svojih savremenika i time stvorio čitav kompleks apsurdnosti u društvenim odnosajima, koji i danas razaraju ljudsko društvo koje je izgubilo smisao cjelovitosti, kolektivnosti i jedinstva. Ta njegova pogriješka dolazi samo od njegovog nepoznavanja sociologije uopće i, s druge strane, zbog i previše velikog i plemenitog entuzijazma za savršeni, viši tip u svojoj nagoti i životnoj ljepoti. Dakle, čist larpurlartistički individualizam, ali koji se u stvarnosti pokazao i te kako tendencioznim, surovim i nemogućim.

Dakle, ne ekstremni, Nietzscheov individualizam, već jedan viši kolektivizam u harmoniji pojedinca sa zajednicom imaju biti ideali, ako ne filozofski, a ono vodeći ideali poslijeratnog čovječanstva u njegovoj materijalnoj i moralnoj krizi. Izlaz je jedino tako moguć., a nekako veliki Nietzsche danas nam pomalo blijedi. Ostaje još jedino njegov tragični, energični lik sa simpatijom prema duboko životnoj i revolucionarnoj njegovoj filozofiji i velikom idealizmu prema savršenom životu i čovjeku što je konačno i današnji naš cilj.

Čitava ona kulturna epoha Moderne zajedno s njezinim

filozofskim predstavnikom Nietzscheom došla je s dubokim jazom koju je svjetski rat postavio između predratnih generacija i poslijeratne dobi u jednu akutnu krizu, ako ne i definitivni krah. Onoj Nietzscheovoj epohi svojstven duh individualne diferencijacije kulturne aristokracije i neograničene slobode postaje pomalo nesavremen današnjem društvu. Ono grozničavo bježanje od mase, predagonijska napetost iscrpljene volje Nietzscheova nadčovjeka i svih idejnih pratilaca njegovih u životu i umjetnosti nije bilo ništa drugo nego skrajni larpurlartistički dekadentizam, kulturna prezasićenost i iscrpljenost svih forma, a dosljedno tome i pravi odraz apsurnosti i nemogućnosti jednog doba čiji su oni bili prestavnici.

Ali to je vrijeme prošlo... Polako, vide se već nesvijesna, instiktivna težnja novog doba, novih generacija koje mjenjaju mentalitet i drukčije gledaju na stvarnost. Opaža se jedno zdravo otriježnjenje poslije jednog namještenog i bolesnog mamurluka. Konture tog novog vremena koje možemo već sada da naslutimo, čini se, da su zdrave i na pravom putu. Poslije razumljive apatije prvih poslijeratnih godina savremena težnja intelektualaca kreću se i upravljaju sav svoj interes neposrednom, izvornom i pravom životu, ističu, doduše, polaznom tačkom koju nam je i Nietzsche pokazao i jednakim, možda, baš njegovim optimizmom, ali ne istim putem ka ekstremnim konsekvencama kojima je on svom iskrenošću i plemenitošću velike pjesničke duše bio odan i za koje konsekvence on nije imao šireg, socijalnog gledišta, nego s idejom — vodilicom konstruktivnog optimizma, protkanog najdubljim osjećajima solidarnosti i kolektivističkog duha.

Rušenje do onda svih krivih predrasuda, lažne tradicije i skretanje interesa čovjekova ka životu na izvoru i njegovu usavršavanju kroz pojedinca su baština koju mi moramo primiti i istim njegovim entuzijazmom nastojati da taj silni, „voljni“, vječni i svemoćni život koga se on tako grčevito držao, ali u lažnoj opsjeni, zaista usavršimo, istom energijom i voljom da ga prevaziđemo, ali ne kroz pojedinca, već kroz svijesni jaki kolektiv koji će jednako svakoga više-manje dovesti u visoke sfere Übermeuscha i postaviti ne više na izabranog čovjeka - pojedinca aureolu božanstva i svih visokih aristokratskih tekovina kulture, već i na čitavo čovječanstvo koje će se tako dignuti „iznad svoje vrste“.

Zagreb, mjeseca septembra 1930.

MELKO ERAK.

ČASOVI ŽIVOTNOG UNIŠTENJA.

*Ne pali me više bol bolesna, nema,
Kô zarazna rana razjapljena prišta.
Ja i neznam za se kao da me nema,
Osećaj o meni slio se u — ništa.*

*Zastali su tupo nemiri i rane,
I nagoni tamni i vizije strave,
U nečulnom svetu jezive Nirvane,
Kô odrazi bleđi skamenjene jave.*

*Jer, moj duh kô nekad — smelo i bez straha —
Ne diže se na svet sebični i škrti;
Ja olovno snivam, bez volje i daha,
Pod nečujnim velom Čutanja i Smrti.*

*O, časovi sretni moga uništenja,
Kad prekine život sve intimne veze
Sa moćima snažnim mišljenja i htenja,
Što mi pokoj zvone saučešćem breze...*

V. POPOVIĆ.

M I S L I

Svaki individuum, što i kako mislio ili radio, uobražava da ima pravo.

Nijedan prirodni stvor nije nametnuo sebi teret straha pred neizvesnošću kao čovek samomu sebi.

Hrana je duši čista savest; plemenitošću je prožeta kada se instinktivno sluša onaj drugi glas u duševnoj borbi sa iskusešanjem.

Najpre usredotoči samoga sebe da budeš dostojan poslužiti kao sastavni deo opće koncentracije dobra.

Starost je časna uspomena preživela veka, no zatomljenom nadom da joj neće biti kraja u životu.

Civilizovan savremeni čovek neće da zna da je i on potomak „Adamov“, a samo dužina vekova da mu je duh učinila osetljivijim, volju agilnijom.

Da bi se procenila realna čovečja vrednost morala bi se izvršiti ekskomunikacija njegove duše.

Čovek je samomu sebi čudna nerešena zagonetka. Nekada želja ostane pusta iluzija, a drugi put se i sama iluzija ostvari.

Samo onda kada čovek bude jači od smrti moći se s pravom kazati da je on gospodar prirode, i svaki za sebe postaće bog.

Murvice.

M. M. IVČIĆ

Nije tat koji usvaja velike ideje i znanja, nego dobar i razuman čovjek. A zao je i nerazuman čovjek koji pokraj toga blaga ostaje najveći prosjak.

Nema ljudskog srca bez ljubavi. Ako ga pak nadete — to onda nije od čovjeka.

Žrtve utrošene za istinu i pravdu nijesu nikad izgubljene. One skidaju teške lance kojima su ta božanstva sputana. A nagrada božanstva je svakako najveća od sviju nagrada.

Najbolji vjernici Hristove religije bili su i najveći neprijatelji crkve. A njih je crkva kao takove najviše progonila. Ta borba i njihova prolivena krv svjedoče da još ima prave vjere u Hrista.

Upoznati jednu veliku dušu, uroniti duboko u nju svoj duh, izaći nov, preporođen, to znači: biti velik čovjek, imati veliku dušu.

Ko nema osjećaja, uza svu mudrost nije čovjek. Mudrost leži i u mrtvoj knjizi, ali osjećaj samo u živu čovjeku.

Najveći je zločin onaj koji se nemože kazniti. A to je zločin ljudske duše.

Najveće saznanje do kojega je mogao da se vine ljudski duh je u saznanju da je ono moguće i vječno.

Nigdje i ni u što čovjek ne utroši toliko vremena i energije kao u školi, a nigdje manje ne nauči živjeti i biti čovjek.

Nigdje čovjek ne stoji dalje od mudrosti i dobra kao u školi. Stoga nije čudo da glupani i podlaci lakše prolaze razrede i ispите, nego i sami mudraci i ljudi.

V. L.

P R E G L E D

IZLOŽBA

AKADEMSKOG SLIKARA
g. Ž. STOJSAVLJEVIĆA.

U Sokolskom Domu meseca septembra o. g. priredio je izložbu g. Stojsavljević (nekih 70 komada - što platna, što akvarela).

Impresionizam to je nekaki umetnički credo i poluga koja diktuje, ili bolje koja bi htela diktovati unutaronošću ovoga slikara da bi njome, tobože, dao izraz upečatljivosti svom suptilnome lirskom svetu osećanja i intuitivnoj moći opažanja. On je nametljivo evidentan u svima radnjama g. Ž. Stojsavljevića. No pored svih nastojanja da ova izložba njegovih slika ostavi što je moguće bolji, jači i trajniji dojam, ispala je, u mnogome, profesorski suha, hladna i dosadna. Ne mislim da to dolazi otuda — kako rekoše neki naši građani — što se slike — u estetskom smislu reči — nisu našle na mestu, gde su se trebale naći, naime da to ne stoji do rasparčanosti platna i akvarela u smislu njihova grupiranja, ne, ni po njihovom unutarnjemu zajedničkom gibanju i vezi, a da bi se onda time, tobože, mogla jače i bolje konstantlovati moć i snaga umetničkog kreiranja g. Stojsavljevića

u pojedinima od tih grana. Jer, ako u jednoj knjizi pesama pored izvesnoga broja loših ima i nekoliko dobrih, one će se — izmešali ih mi ma na koji način i postavili ih ma bilo kako — uvek održati na postignutoj skali svoje umetničke visine. Mislim: njihovu vrednost niko nemože oduzeti. To dakle znači da je izložba g. Stojsavljevića zbirka umetničkih slika od kojih su samo neke uspele.

I tu se može govoriti samo o nepotpunoj izrađenosti talenta, o neproživivosti motiva, utisaka i t. d. Da, te je slike pri njihovome radu više diktovala teoretska sprema, no moć umetničke kreacije. Otuda nas mnoge od njih ostavljaju ravnodušnima.

Neke koje nas osvajaju toplinom svoje neusiljene sugestivnosti, neposrednošću svoga izraza, sretno pogodanim motivima i spretno izvedenom izradbom, odvojicemo iz ovog kompleksa kao najbolje. U slici „Jutarnje oranje“ (ulje) sva pažnja umetnikova skrenuta je ka težnji postignuća adekvatnog izraza za harmoničnom napregnutošću mišičnih skupova seljakovih, u potpunom skladu sa svom duševnom ozbiljnošću čoveka koji osvjetljen i satrt brigama u mucu i znoju zaraduje svagdanji kruh. U „Pastir sa

ovcaua“ (ulje) lepo je istaknuta zanesenost bezbrižnog i mladog čobančeta uz svirku svoje frule. Za pomenutim dvema slikama nimalo ne zaostaju „Kninska ulica“, „Pogled sa Šubićevca“, „Paklina“, „Bodulka“ (sve u ulju) i možda još koja. Ističemo još akvarel „Gajete na moru“ koji je najbolji među njima. Tu je umetniku uspelo da sa nekoliko mekih poteza na jedan vrlo neposredan i temperamentan način izbaci štimung uzbuhanog mora, ulevajući u nas uverenje da ne posumnjamo u njegovu iskrenu proživélost.

Uspéh je navedenih slika, uistinu, nedvojben, no detaljnu analizu njihovu zabranjuje nam odveć maleni prostor našega lista.

Ur.

IZ UREDNIŠTVA. Molimo sve naše pretplatnike da nam pretplatu pošalju odmah, jer o njoj samoj ovisi tisak lista. Ko nam nađe barem 10 pretplatnika ima pravo na rabat od 20%. Tražite nam nove pretplatnike, povjerenike i saradnike, e da tako uspijemo u već započetoj radu oko prikupljanja svih omladinskih vrijednota duž cijele Jugoslavije. Molimo, napose, sve naše saradnike da svoje radove pišu čitljivo, na jednoj stranici. Radovi neka se šalju najdalje do 15 svakoga mjeseca. Neka je na znanje svakom koga stvar zanima da oba naša knji-

ževna narječja i oba naša pisma smatramo potpuno ravnopravnima. Sve se štampa onakvim pismom i narječjem kakvim je napisan sam rukopis. List radi svoje materijalne nemogućnosti nema svoga čekovnog računa, pa stoga molimo da se pretplata šalje putem poštanskih uputnica. To radi znanja i svoga opravdanja! Svi premješteni učitelji koji su pretplaćeni na naš list neka jave svoje nove adrese. Pretplata se šalje: tromjesečno 15 Din, polugodišnje 30 i godišnje 60 Din.

Sve one koji budu pisali ma bilo kakove ocjene o našem listu molimo da nam iste opaske i ocjene pošalju. A mi ćemo nastojati da eventualne nedostatke u granicama svojih mogućnosti popravimo, i tako zadovoljimo što širim i boljim zahtjevima jednog omladinskog mjesečnika, i da ga dovedemo na visinu koja bi mu najbolje odgovarala.

Posebno pozivamo omladinu, jer smo se samo radi nje odlučili na ovaj težak i riskantan posao. U nadi da ćemo zadovoljiti zahtjevu jednoga književnog omladinskog lista, mi iznosimo pred javnost naš list da mu ona dosudi sudbinu.

Prosudivajte stvari sa više znanja i uvidavnosti!

Uprava i uredništvo književnog omladinskog mjesečnika „KRANJČEVIĆ“.
Šibenik, put željeznice, broj 56 k. — Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik:
Pavle Popović. — Tiskara E. Vitaliani i Sin, Šibenik.

Ĉ 302